

Ph.D.-FORSVAR

Med henblik på erhvervelsen af ph.d.-graden
forsvarer cand.mag. Katrine Planque Tafteberg
sin afhandling

*Le décalage pronominal danois
- dans une approche contrastive et typologique*

onsdag den 12. december 2012 kl. 13.00-16.00
på Aarhus Universitet, Institut for Æstetik og Kommunikation,
bygning 1485, lokale 123 (Nobelsalen)
Jens Chr. Skous Vej 2, 8000 Aarhus C

Bedømmelsesudvalg

- Lektor Merete Birkelund (formand) Aarhus Universitet, Institut for Æstetik og Kommunikation
- Professor Hanne Korzen, Copenhagen Business School - Handelshøjskolen, Institut for Internationale Kultur- og Kommunikationsstudier
- Professor Claude Muller, Université de Bordeaux-3, UFR des Lettres

Hovedvejleder

- Professor Henning Nølke, Aarhus Universitet, Institut for Æstetik og Kommunikation

Medvejleder og leder af forsvaret

- Professor Sten Vikner, Aarhus Universitet, Institut for Æstetik og Kommunikation

Forsvaret afvikles på fransk

Afhandlingen ligger til gennemsyn hos Jane Lücke Didriksen, bygning 1481, lokale 439

*Efter forsvaret vil Institut for Æstetik og Kommunikation være vært ved en reception i bygning
1481, lokale 568*

Dansk resumé

Afhandlingen beskæftiger sig med pronominalforskydning på dansk, bedre kendt som letledsreglen. Fænomenet beskriver forskydningen af det tryksvage pronomen *den* til venstre for sætningsadverbialet *ikke* i forhold til det tilsvarende nominale leds placering til højre for *ikke*, jf. :

- (1) Marie læste den ikke hver dag.
- (2) Marie læste ikke avisen hver dag

Denne særplacering er forbeholdt et meget begrænset antal ord. Det drejer sig mere præcist om objektspronomenene og pronominaladverbierne *her* og *der* i tryksvag form. Fænomenet får først egentlig mening, når det betragtes parallelt med andre sprog, hvor der ligeledes kan observeres en forskydning mellem det tryksvage pronomens placering og nominalledenes 'sædvanlige' placering i sætningen. Her viser det sig at, langt fra at være en dansk særegenhed, så er fænomenet forankret i et generelt princip (jf. vægtprincippet). Disse pronomener med særegen syntaks (jf. Zwicky 1977) karakteriseres som klitiske elementer. Denne afhandling argumenterer således for en analyse af dansk pronominalforskydning som en form for klitisering. En sammenligning med andre former for klitisering viser hvordan og i hvilken grad de danske tryksvage pronomener kan karakteriseres som klitiske. Argumentationen er bygget op over følgende tredelte typologi :

Type 1) Klitisering på ordniveau :

- illustreret ved de franske tryksvage pronomener.

Type 2) Klitisering på syntagmeniveau :

- illustreret ved den danske genitivmarkør.

Type 3) Klitisering på sætningsniveau :

- illustreret ved de serbo-kroatiske klitika.

En sammenligning med disse tre klitiseringstyper gør det muligt at indkredse, hvad der er særligt for dansk pronominalforskydning og hvilken klitiseringstype den hører ind under.

English summary

This thesis is about pronominal shift in Danish. This phenomenon describes the shift of the unaccented pronoun *den* ('it') into a position to the left of the phrasal adverb *ikke* ('not') compared to the position of the corresponding noun *avisen* ('the newspaper') which is placed to the right of *ikke*, cf.:

- (1) Marie læste den ikke hver dag.
'Marie read it not every day'
(Marie didn't read it every day.)
- (2) Marie læste ikke avisen hver dag
'Marie read not the newspaper every day'
(Marie didn't read the newspaper every day.)

This peculiar position is restricted to a limited number of constituents, more precisely object pronouns and the pronominal adverbs *her* ('here') and *der* ('there') in unaccented form. This phenomenon only really makes sense when considered in parallel with other languages where a similar shift may be observed between the position of the unaccented pronouns and the position generally attributed to the nouns in the sentence. Far from being a Danish peculiarity, the phenomenon is rooted in a general principle (cf. the principle of weight). These pronouns with special syntax (cf. Zwicky 1977) are defined as clitic elements. This thesis thus argues in favour of a clitic analysis of pronominal shift in Danish. A comparison with other types of cliticization demonstrates how and to which extent the Danish unaccented pronouns may be characterized as clitics. I propose a tripartite typology as follows :

Type 1) Word-level cliticization

- illustrated by the French unaccented pronouns.

Type 2) Phrase-level cliticization

- illustrated by the Danish genitive marker.

Type 3) Sentence-level cliticization

- illustrated by the Serbo-Croatian clitics.

The comparison with these three types of cliticization makes it possible to pin down the characteristics of Danish pronominal shift and to which type of cliticization it belongs.

Résumé en français

Cette thèse traite du décalage pronominal en danois. Ce phénomène décrit le décalage du pronom atone *den* ('le') dans une position à gauche de l'adverbe de phrase *ikke* ('pas') par rapport à la position du nom correspondant *avisen* ('le journal') qui est placé à droite de *ikke*, cf. :

- (1) Marie læste den ikke hver dag.
'Marie lisait le pas tous les jours'
(Marie ne le lisait pas tous les jours.)
- (2) Marie læste ikke avisen hver dag
'Marie lisait pas le journal tous les jours'
(Marie ne lisait pas le journal tous les jours.)

Cette position particulière en (1) est réservée à un nombre de constituants très restreint. Il s'agit plus précisément des pronoms objets et des pronoms adverbiaux *her* ('y/ici') et *der* ('y/là') de forme atone. Ce phénomène prend sens véritablement lorsqu'il est considéré en parallèle avec d'autres langues où l'on peut également observer un décalage entre la position des pronoms atones et les positions habituellement attribuées aux noms dans la phrase. Loin d'être une particularité danoise, ce phénomène relève d'un principe général (cf. le principe du poids). Ces pronoms à syntaxe particulière (cf. Zwicky 1977) sont qualifiés d'éléments clitiques. Cette thèse argumente en faveur d'une analyse clitique du décalage pronominal danois. La comparaison avec d'autres formes de cliticisation montre comment et dans quelle mesure les pronoms atones danois peuvent être qualifiés de clitiques, ce qui m'amène à proposer la typologie tripartite suivante :

Type 1) Cliticisation lexicale

- illustrée par les pronoms atones français.

Type 2) Cliticisation syntagmatique

- illustrée par le marqueur du génitif danois.

Type 3) Cliticisation phrastique

- illustrée par les clitiques serbo-croates.

La comparaison avec ces trois formes de cliticisation permet de cerner les spécificités du décalage pronominal danois pour ensuite définir de quel le type de cliticisation il s'agit.